

NEMZETKÖZI JOG: MEGHATÁROZHATJA-E A MÚLT A JÖVŐT?

JULE GIEGLING

Az MTA-ELTE Jegtörténeti
Kutatócsoport blogja

A SZERZŐ:

DR. JULE GIEGLING

A RUHR-UNIVERSITÄT BOCHUM

JOGI KARÁNAK

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

JULE.GIEGLING@RUB.DE

2020. november 18.

A nemzetközi jog konszenzuson alapuló jogrendszer. Célja az államok olyan tevékenységeinek, illetve egymáshoz való viszonyának szabályozása, ami a világközösség egészét érinti. A nacionalizmus erősödésével érdemes visszatekinteni a nemzetközi jog fejlődéstörténetére és megfontolni alapvető elveit. Fenntartható-e továbbra is egy olyan nemzetközi közösség gondolata, aminek feladata a nemzetek közötti béke fenntartása és védelme?

A nemzetközi kapcsolatok szabályozása nem új jelenség. Egy olyan jogrendszer elképzelése azonban, amely a világ összes államára befolyással

van, relatíve új. A modern nemzetközi jog története a harmincéves háborút lezáró 1648-as vesztfáliai békével kezdődött. Ezekben a békeszerződésekben¹ megjelentek a nemzetközi jog alapelvei, így az államok egyenjogúsága, a más államok belügyeibe történő beavatkozás tilalma (az ún. vesztfáliai szuverenitás), illetve a *pacta sunt servanda* elve, ami a szerződések megtartásának kötelezettségét jelenti.

A soron következő mérföldkő a nemzetközi jog kialakulása felé vezető úton az 1815-ös Bécsi Kongresszus² volt a napóleoni háborúkat követően. A területi újraelosztáson túl a felek megállapodást kötöttek a politikai és gazdasági együttműködésről, a szabad tengeri közlekedésről, a rabszolgaság elítéléséről és a diplomáciai protokoll megteremtéséről.

A ma ismert nemzetközi jogrendszer nagyságrendileg egy évszázad zavargásai és háborúi után kezdett formát ölteni. Az első világháborút követően a győztes hatalmak létrehozták és 1919-ben végül alá is írták a versailles-i békeszerződést.³ Ez a szerződés hozta létre a Népszövetséget, ami a nemzetközi jogrendszer első intézményesült formája volt. A Népszövetség egy államközi szervezet volt, melynek fő feladata az államok közötti kapcsolatok irányítása volt. Szintén a versailles-i békeszerződés

hozta létre az első nemzetközi bíróságot, az Állandó Nemzetközi Bíróságot, amelynek az államok közötti, az államok nemzetközi jogon alapuló jogait és kötelezettségeit érintő jogviták eldöntése vált a feladatává. Sajnálatos módon a Népszövetség, ahogy a versailles-i békeszerződéssel létrehozott szervezetek többsége kudarcot vallott. A szerződő felek együttműködése, illetve az ebből adódó ideológiai és anyagi támogatottság nem volt elegendő. Így tehát nem sikerült megakadályozni a második világháborút és a békét őrző nemzetközi közösség elképzelése egy ideig szünetelt.

A második világháborút követően az államok egyetértettek abban, hogy a nemzetközi közösségnek tartós békére van ahhoz szüksége, hogy a korszak szörnyűségei ne ismétlődhessenek. A Népszövetséget továbbfejlesztve 1945-ben elfogadták Egyesült Nemzetek Szövetségének (ENSZ) Alapokmányát.⁴ Ezzel megjelentek a manapság államközi kapcsolatokban alapvető fontosságú elvek, elsősorban az erőszak alkalmazásának vagy az azzal való fenyegetésnek a tilalma. A tartós béke biztosítása érdekében a tagállamok a korszakban fejlettnek számító intézmény- és szervezetrendszert hoztak létre. Céljuk volt az államok közötti együttműködés elősegítése, mert így gondolták elkerülni a korábbi szervezetek által

elkövetett, és azok kudarcához vezető hibákat. Az intézményesítéssel a békére és az emberi jogokra vonatkozó kötelezettségek is jártak, amelyeket speciális jogintézmények és azok bizottságai védtek. Ez a fejlődés a 20. század második felében (különösen a dekolonizáció során, illetve közvetlenül azután) jelentősen felgyorsult.

Bár az ENSZ az elődjénél sokkal erősebb és több hatalommal rendelkező szervezet, mégis meglehetősen nehezen indult. Nem sokkal a tevékenységének megkezdése után kezdődött meg a hidegháború, ami az alapító tagállamok eredeti célját, a nemzetközi együttműködést is meglehetősen lehűtötte.⁵ Ezzel együtt a nehézségeket lépésről lépésre leküzdötték. A nemzetközi közösség kiszélesítette és megerősítette a nemzetközi jogrendszert és az ENSZ szervezeteit. A fokozott fegyverszabályozás, a további jogvita-rendezési eljárásokról való tárgyalások magasabb fokú biztonságot biztosítottak és 1998-ban a Nemzetközi Büntetőbíróság létrehozatalához vezettek.⁶

A kétezres évek során számos állam csatlakozott a nemzetközi intézményekhez és egyezményekhez. Új témák kerültek napirendre, így például a klímaváltozás, a menekültügy vagy a vízhez való jog.⁷

Ebből a rövid történeti összefoglalóból látszik,

hogyan a nemzetközi jog olyan, konszenzuson alapuló jogrendszer, amely alanyainak a változó körülményekre adott reakciójából nyeri erejét – és legitimitását. Lépésről lépésre fejlődött és fejlődik, mikor államok és állampolgáraik nehézségeket vagy katasztrófákat élnek át, ami cselekvésre sarkallta őket, hogy hasonló szörnyűségek ne történhessenek a jövőben. Bár korántsem valósult, illetve valósulhatott meg az elmúlt időszakban a

nemzetközi jog valamennyi nemes célja, de egy platformot teremtett a nemzetközi együttműködésnek egy jobb jövő érdekében.

Az elmúlt néhány évben megfigyelhető a nacionalista tendenciák növekedése, az együttműködési hajlandóság csökkenése, valamint a nemzetközi szervezetekből és egyezményekből való kilépés is egyre nagyobb problémát jelent. Az ENSZ hatékonyságát egyre többen

vonják kétségbe. A tárgyalások rendkívül nehézkesek, hiszen az országok többsége eltérő agendával ül le a tárgyalóasztalhoz. A jogvita-rendezési eljárásokkal szembeni leggyakoribb kritika, hogy lassúak és döntéseik nem végrehajthatók.

Mindezek ellenére a nemzetközi jog fejlődéstörténete

bizonyítja: képes volt a minimális együttműködés megvalósítására és a béke

fenntartására, ezáltal is védelmezve az alapelveit. A nemzetközi jog fejlődött és alkalmazkodott a folyamatosan változó kihívások vonatkozásában. A jövő zenéje, hogy hogyan tud megbirkózni a jelenleg előtte álló nehézségekkel.

(Angolról magyarra fordította: Beke-Martos Judit)

Hivatkozások:

¹ Münsterscher Friedensvertrag (Instrumentum Pacis Monasteriensis) és Osnabrücker

Friedensvertrag (Instrumentum Pacis Osnabrugensis), mindkettő elérhető https://www.lwl.org/westfaelische-geschichte/portal/Internet/finde/langDatensatz.php?urlID=462&url_tabelle=tab_web_segmente&url_zaeehler_blaettern=1 2020.11.16.

² Bécsi Kongresszus, 1815. június 8-i Acta, elérhető <http://www.staatsvertraege.de/Frieden1814-15/wka1815-i.htm> 2020.11.16.

³ Library of Congress, <https://guides.loc.gov/treaty-of-versailles> 2020. 16.11.

⁴ Egyesült Nemzetek Szövetsége, ENSZ Alapokmánya, 1945. október 24., elérhető https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=1-1&chapter=1&lang=en 2020.11.16.

⁵ Lásd Hardwick, Nicola-Ann: The UN During the Cold War: "A tool of superpower influence stymied by superpower conflict"? 2011, elérhető <https://www.e-ir.info/2011/06/10/the-un-during-the-cold-war-a-tool-of-superpower-influence-stymied-by-superpower-conflict/> 2020.11.16.

⁶ A Nemzetközi Büntetőbíróság Római Statútuma, United Nations Treaty Series, Vol. 2187, 3.p.

⁷ Aktuális témáról lásd <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/global-issues-overview/> 2020.11.16.

Képek elérhetősége:

1. oldal: William Orpen: A békeszerződés aláírása a Tükröteremben, Versailles, 1919. június 28. <https://www.pikrepo.com/fcqbji/signing-of-the-treaty-of-versailles-in-1919> 2020.11.16.

2. oldal: Az ENSZ központi épülete Genfben https://commons.wikimedia.org/wiki/File:United_Nations_Geneva_2010-07-01.JPG 2020. 11.16.